

УДК 342.9

Юрій Юрійович ШЕКА,

ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Принципи є вихідними положеннями для здійснення правового регулювання будь-якої сфери суспільних відносин. Основу будь-якої діяльності становлять принципи – ті керівні ідеї та уявлення, що закладають основу, фундамент, на якому має базуватися виконання покладених на той чи інший орган завдань та функцій. Відповідно, державно-правове регулювання у тій чи іншій галузі підпорядковано принципам, власним цій сфері. Принципи відіграють неабияку роль у формуванні і функціонуванні всього державного апарату [1]. Іншими словами, принципи визначають зміст і спрямованість діяльності державних органів, зокрема й поліції, як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2].

Невід'ємною частиною демократизації суспільного життя та побудови правової держави є належне функціонування системи правоохоронних органів, первинним елементом якої виступає поліція.

Правовою основою діяльності Національної поліції насамперед є Конституція України та закони, що визначають компетенцію та основні засади її діяльності, а також низка підзаконних нормативно-правових актів, які деталізують положення законодавства та регламентують організацію роботи окремих служб та підрозділів поліції з різних напрямів оперативно-службової діяльності. Так, стаття 3 Конституції України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [3]. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У відповідності з цим, поліція як державний орган виконавчої влади, також зобов'язана охороняти і забезпечувати права і свободи людини в повсякденній діяльності. На рівні Конституції визначено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади, в тому числі і органи Національної поліції, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Дані положення є фундаментальними, особливо в контексті дотримання прав людини при застосування поліцією адміністративного примусу.

Правовою основою діяльності поліції в цілому та адміністративної діяльності, зокрема, є також Закони України «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про дорожній рух», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про звернення громадян» та ряд інших, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс, інші нормативні документи, визначають межі компетенції поліції в усіх сферах суспільного життя.

В Законі України «Про Національну поліцію» міститься визначення Національної поліції України: це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Цим законом також встановлені основні завдання, принципи діяльності, система та повноваження поліції, статус поліцейського, види та

порядок застосування поліцейських заходів, загальні засади проходження служби в поліції, соціальний захист та фінансово-матеріальне забезпечення поліції [2].

Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» визначає сутність службової дисципліни, обов'язки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України стосовно її дотримання, види заохочень та дисциплінарних стягнень, порядок і права начальників щодо їх застосування, а також порядок оскарження дисциплінарних стягнень [4].

Кодекс України про адміністративні правопорушення закріплює поняття адміністративного правопорушення та порядок застосування адміністративного примусу і притягнення до адміністративної відповідальності, містить положення про адміністративну відповідальність загальних та спеціальних суб'єктів, в тому числі посадових осіб органів поліції, встановлює склади адміністративних правопорушень в різних сферах життя та адміністративні стягнення. Здійснюючи адміністративну діяльність, поліцейські мають право давати обов'язкові для виконання приписи, вказівки та застосовувати, за необхідності, примусові заходи вилучення, які надані державою [5].

Необхідно враховувати, що до міжнародних нормативно-правових актів, які регулюють адміністративну діяльність Національної поліції України, слід в першу чергу віднести: Загальну декларацію прав людини від 10.12.1948 р.; Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (прийнятий резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р.); Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку (прийняті резолюцією VIII Конгресу ООН по попередженню злочинності та поводженню з правопорушниками від 7 вересня 1990 р.); Декларацію про поліцію (прийнята Радою Європи у травні 1979 р.); Декларацію основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою (прийнята резолюцією 40/34 Генеральної Асамблеї ООН); Звід принципів захисту усіх осіб, яких піддано затриманню або ув'язненню в будь-якій формі (прийнятий резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 р.); Декларацію про захист усіх осіб від насильницького зникнення (прийнята резолюцією 47/33 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р.) [6]. Отож, адміністративна діяльність органів поліції України регулюється за допомогою численних нормативно-правових актів.

Висновок. Отже, як бачимо, закони не можуть повністю врегулювати всі різноманітні відносини, які виникають в ході адміністративної діяльності поліції. Тому велике значення має нормотворча діяльність МВС України як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку і надання поліцейських послуг, безпеки дорожнього руху.

Список бібліографічних посилань

1. Солонар А. В. Принципи діяльності поліції в Україні та за кордоном. Правові горизонти. - 2017. - Вип. 4. - С. 62–67.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top>.
3. Конституція України, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України; Статут від 22.02.2006 № 3460-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>.
5. Біленчук П. Д., Ярмолюк А. А. Поліція України (Національна поліція). Якою вона має бути? Юридичний вісник України. 2015. - № 11 (1028). - С. 14–12.
6. Адміністративна діяльність органів поліції України (історичний нарис та сучасність) : підручник / за заг. ред. В. В. Сокурєнка. - Харків : ХНУВС, 2017. - 432 с.

Одержано 01.11.2022